

HÓVÁRI JÁNOS
**Király Ferenc,
 a muravidéki mester**

Szobrásznak – vagy bármilyen művésznek – lenni isteni adomány. Kevés embernek adatik meg, hogy a kőbe belelássa a szobrot, a fába a benne rejlő gondolatot, és tudja, hogy a kiöntött bronzrészek hogyan állnak majd egybe. De ennél van fontosabb is, az alkotás maga. Megtalálni a formát, és annak lelket adni: létrehozni azt az egységbe olvadó szellemi-esztétikai konstrukciót, amely az alkotót nyomasztja, amitől nem tud aludni, s boldogsággal tölti el, ha az agysejtek kusza rendszeréből, az emlékekből és a szív lüktetéséből új mű születik. S a művész ott áll alkotása előtt, mintha az egy világra hozott intellektuális gyermek lenne. Aztán az alkotó hamarosan mosolyogva figyelheti, hogy a szemlélődők, a műértők és a barátok milyen sok mindent (jót és rosszat) vetítenek bele a művébe. Baj, ha hagyja, hogy a jóval magaslatokba röpítsék. Baj, ha a rossztól elkeseredik. Ez azt jelenti, hogy nem bízik magában: a tehetségében, küldetésében és vállalásaiban.

Ahogy végignéztem Király Ferenc szobrait a Várkert Bazárban legutóbbi életmű-kiállításán, próbáltam mögéjük gondolni: miért ilyenek, és miért nem mások? A szerelemről szólnak vagy az erőről? Az emberiről vagy a szépségről? Vagy csak épp a kubizmussal kacérkodó formákról? Emlékek vagy víziók? Hogy mi az igazság, azt talán csak a mester tudja. Vagy már ő sem, mert a felejtés is része az életnek, de még a művészetnek is. Az azonban számomra, s úgy gondolom, másoknak is egyértelmű, hogy Király Ferenc önelvű művész: a különböző formákban, anyagokban és színekben önmagát adja, s nem fél bemutatni vágyait, gondolatait, hangulatait. Lenyűgözött mindig a magabiztossága és belső nyugalma. Sokan kerestük és keressük ezt, nemcsak

a dimbes-dombos Pannóniában, hanem szerte a világban. Neki ez megadatott. Megmaradt vele szerénysege, derűje, komolysága, és valami olyan őserő, amelyet kezdünk elveszíteni. Valami olyasmi, amelyet az új nemzedékek – tisztelet a kivételnek – már avíttanak tartanak, és nem veretesnek.

Király Ferenc szobrain a mikrokozmosz és a makrokozmosz egymásba kapaszkodik, s a magyar világon átsüt az egyetemesség. A muravidéki mestert meg tudja érteni a patagóniai indián éppúgy, mint a New York-i entellektüel, a szegedi munkás vagy a bécsi művészettörténész. Ehhez nem kell írott szöveg, nem kell beszéd, sokkal inkább csend és odafigyelés. Sokan és sokat csepüljük az új nemzedékeket – ezt a kultúrtörténet ismerői jól tudják, nem új a nap alatt –, de teszünk-e eleget annak érdekében, hogy a nemzedékek intellektuális párbeszédét kézzel foghatóvá tegyék? Király Ferenc kiállítása erről is szólt, s nemcsak a jövő szobrászainak, hanem mindenkinek, aki elsétál a Várkert Bazárba. Köszönet és dicséret az intézmény irányítóinak, hogy ezen az úton haladnak. S persze köszönet Ksenija Škrilec asszonynak, Szlovénia budapesti nagykövetének, hogy szülőföldjének mesterét és műveit a magyar fővárosba hozta.

Egy évtizede követem Király Ferenc művészetét és kiállításait. Jól ismerem azt a világot, ahol született és ma is él, de – főleg diplomáciai múltam okán – tanulmányainak városait, Ljubljanát és Zágrábot is megismerhettem. S talán az is összehoz bennünket, hogy többé-kevésbé földik vagyunk: ő dél-zalai, jó-

magam pedig közép-somogyi. Mindketten egy-egy faluban láttuk meg a napvilágot (ő Alsólakoson, én Kiskorpádon), olyan világban, amely velejéig magyar volt, de mégis: tartalmaiban, értékeiben Trója, Mükéné és a klasszikus helyek periferiáin élők gondolatvilágával is egyezett. Vezettünk lovat, őriztünk tehenet, nyírtunk birkát, és harmóniában éltünk a természettel. Vártuk a tavaszt, a vetést, a fák virágzását, utána az aratást, majd a szüretet; aztán készültünk a télre, s nyugodtan vártuk a hóesést. Az élet szabályok

Totem (2014, bronz, 37,5 × 22,5 × 19,5 cm, tulajdonos: Galéria-Múzeum Lendva, fotó: Baumgartner Sandi)

között zajlott, s ebben megvoltak a formák, amelyek környezetünk valamilyen, néha nagyon absztrakt vagy szürrealisztikus, kevesek által észrevett leképezései voltak. Természetes volt, hogy az van körülöttünk, ami van, ami ránk maradt. De közös bennünk Király Ferencel az is, hogy tanúi vagyunk két évtized különbséggel, miként rombolták le – vagy szorították vissza kertek és szőlőhegyek szigeteire – világunkat az egymást váltó politikai kurzusok (különösen a kommunizmus), valamint a XX. századi iparosítás, amelyet sokan fejlődésnek neveznek. Király Ferencnek valószínűleg Ljubljanában, nekem Budapesten állt össze, hogy az a világ, ahol felnőtünk, ahol gyermekként kaszáltunk és petrencét hordtunk, izzadtunk és örültünk, mily’ sokat őrzött abból, ami az egyetemen történelemből vagy művészettörténetből hirtelen tanulmányunk tárgya lett. Elképedve kellett felfedeznünk, milyen sok mindent őrzünk magyarságunkkal is a klasszikus kultúrákból.

Számomra Király Ferenc sokáig csupán egy művészeti folyóiratokból ismert, jó nevű, határon túli magyar szobrász volt. 2007-ben fedeztem fel magamnak a Dráva-menti Ptujban. Akkortájt, Szlovénia EU-elnöksége kapcsán, az ottani külügy közel-keleti tanácsadója voltam. Ezzel megadatott számomra, hogy bejárjam Szlovéniát Maribortól Piranig, Lipicától Alsólendváig. Régi tervem volt, hogy alaposan megismerjem a magyar történelemben különleges szerepet játszó Ptujt (latinul Petovio, németül Pettau, magyarul Putoj), s átmenjek a város két részét összekötő Dráva-hídon, ahol a magyar tőzsérek a XV–XVI. században évente több tízezer magyar marhát hajtottak át Velencébe. Ptuj/Pettau volt a középkor és újkorban a magyarság egyik legfontosabb kapcsolati városa a Velencébe vezető úton. Közel volt a magyar határhoz; a stájer harmincadosok itt szedték a vámot a magyar marhák után, amelyek a városban cseréltek gazdát. A csordákat a hídon már a velenceiek embelei hajtották át.

Valamikor 2007 őszén a csodálatos város utcáit róttam, s az egykoron itt időzött magyar tőzsérek és hajdúk emlékvilágát kereste szemem, amikor a Dráva menti Rondellához érve egy plakátra, és azon egy névre (Franc Király) lettem figyelmes. Franc Királyról, azaz Király Ferencről tudtam, hogy jeles szobrász a Muravidéken. A plakáton egy bikafej is volt. Úgy gondoltam, hogy itt valami fontos emléket találom majd az egykori magyar marhakereskedelemnek,

vagy legalábbis annak művészi percepcióját. Miután beléptem, pár perc kellett ahhoz, hogy rájőjjenek: sokkal komolyabb dologról van szó, mint az egykori marhakereskedelem. A Rondella termeiben kiállított szobrok a klasszikus görögység időszakába röpítettek. Hol a minózi kultúrába, hol annak rokonvilágába. A bikafejek pedig farkasszemet néztek velem. Aki ezeket készítette, tényleg látott bikát. Gondolkozni kezdtem: ez a ptuji kiállítás tulajdonképp a klasszikus görög kultúra, illetve az ahhoz szervesen kapcsolódó, absztrakciókkal teli rokon világ magyar (panóniai, zalai, muravidéki) percepciója? Aztán jött a következő felvetés: ez valójában a bennünk élő, szunnyadó és kifakadó egyetemes művészet?

A ptuji kiállítás megtekintését követően kerestem a lehetőséget, hogy Király Ferencel személyesen is találkozhatnék. Erre 2008. augusztus 20-án került sor Alsólendván, az ottani Szent István-napi ünnepségen, amely egyébként az ő remek István király-szobrának kisugárzás-világában zajlott. Letérdeltem Ferenc előtt, hogy így köszöntsem. Bevallom, ebben sok figyelemfelkeltő teatralitás volt, de valójában azt akartam egyértelművé tenni, hogy a művészet mennyire felette van a tudományos megismerésnek. Mindez persze pár másodpercig tartott. Ahogyan felemelt, hogy véget vessen játékomnak, láttam, hogy bölcs és megfontolt emberrel hozott össze a sors. Jóság és nyugalom áradt belőle, de szemében egyszerre volt jelen az odüsszeuszi finesz és a zorbai huncutság is, s valami olyan paraszti gyökerű őserőt éreztem kézfogásában és nézésében, amellyel gyermekkoromban, a Somogyországban találkoztam.

Király Ferenc 2016. április 28-án lett 80 éves. Adjon neki a Jóisten kellő erőt, hogy még sokáig alkosson az ő muravidéki Ithakájában, ahova volt bátorsága és ereje visszatérni, és ott olyan életet megteremteni, amelynek kisugárzása messze vidékekre is elér, s messze túl a magyar világon. A házában és kertjében létrehozott alkotásaiban egyszerre mosolyog ránk a régmúlt és a közelmúlt, valamint az időtlen és az egyedi tehetség. Ennek, hála a Jóistennek, olyan ereje van, hogy az túlmutat a mi időnkön; és olyan adomány, amelyre szüksége van a Muravidéknek, de minden olyan tájéknak is, ahova jó hazatérni: ahol édes a gyümölcs, jó a bor, és a szobrász nemcsak kivágott száraz fából dolgozhat, hanem nemes követ is talál, hogy évszázadokra nyomot hagyhasson arról a korról, amelyben mi élünk.